

dr hab. Agnieszka Chamera-Nowak

Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii

Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 23.08.2022 r.

Uniwersytet Wrocławski Dziekanat Wydziału Filologicznego (S)		
Wpłynęło do WF	12 -09- 2022	Załączniki
Wpl. do jedn. org.		Symbol
Znak		

Recenzja pracy doktorskiej pana magistra Dariusza Kardeli pt. *Wpływ nowych technologii na komunikację z użytkownikami bibliotek uczelni publicznych (na przykładzie bibliotek Wrocławia)* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Bogumily Staniów na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego

Dynamiczny rozwój nowych technologii w ostatnich dziesięcioleciach wpłynął na sposoby komunikacji społecznej. Szczególnie istotny wpływ miał na możliwość komunikowania się za pośrednictwem elektronicznych kanałów przekazywania informacji. Zjawisko to dotyczy wszystkich aspektów współczesnego życia i usług, także bibliotekarstwa. Zostało to zauważone przez naukowców, co skutkuje wieloma pracami na temat komputeryzacji bibliotek, Biblioteki 2.0 oraz sposobach komunikacji bibliotek ze swoimi użytkownikami.

Rozprawa doktorska mgr Dariusza Kardeli wpisuje się znakomicie we współczesne dyskusje na temat wpływu nowych technologii na komunikację z użytkownikami bibliotek, tym bardziej, że podjął się on kwestii, której jeszcze nie zbadano, czyli oceny zasięgu dostępnych elektronicznych kanałów komunikacji. Temat jest bardzo aktualny i ważny, m.in. ze względu na doświadczenia związane z pandemią SARS-COV-2, które uwydatniły rosnącą rolę tego typu komunikacji w pracy bibliotek i potrzebę wypracowania wzorców i standardów w tym względzie.

Za główny cel pracy Autor uznał ustalenie, z jakich elektronicznych kanałów komunikacji korzystają biblioteki publicznych uczelni Wrocławia (w sumie 9), co wybierają z bogatej oferty zagranicznej oraz – przeanalizowanie jakości stosowanych narzędzi. W związku z dynamicznymi zmianami na rynku nowych technologii Autor skupił się na kanałach komunikacji wykorzystywanych w latach 2019-2021. Oprócz tego wyodrębnił 11 celów szczegółowych odnośnie badanych bibliotek. Doktorant przyjął trzy hipotezy badawcze – biblioteki nie wykorzystują

w pełni możliwości nowych technologii komunikacji elektronicznej; studenci preferują kontakt przez elektroniczne kanały komunikacji; pandemia SARS-COV-2 wzmocniła i przyspieszyła rozwój komunikacji przy użyciu Internetu w bibliotekach akademickich.

Doktorant starał się wybrać z repertuaru teorii te metody i narzędzia, które były najbardziej adekwatne dla postawionych celów. Cele pracy wymagały zastosowania zróżnicowanej metodologii: analizę i krytykę piśmiennictwa, analizę zawartości stron WWW (należy zaznaczyć, że stworzono autorski schemat oceny będący kompilacją opisanych w literaturze), metody eksperymentalne i jakościowe: kwestionariusz wywiadu oraz scenariusze secret client. Do opracowania danych posłużyły metody: statystyczna, porównawcza, analizy i syntezy.

Praca składa się z dwóch części: teoretycznej i badawczej. Podjęty temat przedstawiono w 4 problemowych rozdziałach (po dwa w każdej części), w których przyjęto logiczny układ i zakres tematyczny poszczególnych podrozdziałów. We wstępie Autor uzasadnił dlaczego ograniczył się w swoich badaniach do bibliotek wrocławskich uczelni publicznych, czyli ze względu na ich jednorodność i podobne warunki funkcjonowania. Poza tym, jak zaznaczył Doktorant, biblioteki akademickie są zazwyczaj prekursorami wdrażania nowych rozwiązań, w tym tych związanych z komunikacją elektroniczną. Szczegółowo omówione zostały metody i narzędzia badawcze.

Rozdział pierwszy to wprowadzenie w tematykę komunikacji. Doktorant zaprezentował w nim teoretyczne ustalenia, definicje i modele, wpisując w proces komunikacji biblioteki i przedstawiając tło do dalszych rozważań. Zwrócił przy tym uwagę na specyfikę bibliotek jako organizacji, które działając w warunkach rynkowych nie są nastawione na zysk, bo jednocześnie są instytucjami kultury, a ich działalność finansowana jest z środków publicznych i dotacji. Ma to wpływ na model zarządzania nimi, co przekłada się często na mniejszą efektywność. Wiąże się to również z możliwościami komunikacji w bibliotekach – wybór kanałów przekazu zależy od możliwości, kontekstu i preferencji zarówno konkretnej biblioteki, jak i jej użytkownika.

W rozdziale drugim opisano komunikację opartą na nowych technologiach w bibliotekach akademickich. Autor wyjaśnił, w jakim znaczeniu używa w rozprawie określenia nowe technologie – jako technologie teleinformatyczne (ICT). W rozdziale tym bardzo dokładnie i sumiennie omówiono występujące zjawiska i trendy oraz dokonano przeglądu poszczególnych kanałów komunikacji zarówno w bibliotekach polskich jak i zagranicznych (w sumie niemal w stu placówkach). Zgromadzony materiał przedstawiono w podziale na poszczególne kategorie: poczta elektroniczna, formularze na stronach WWW, RSS, newsletter, blogi, mikroblogi, Twitter, komunikatory (chat, chatbot, Facebook Messenger, Gadu-Gadu), repozytoria multimedialne (YouTube, Flickr, Instagram, Slideshare), platformy społecznościowe (Facebook), platformy kompletne (Web Conect Center) oraz inne (kody QR, Rozszerzona Rzeczywistość, Internet Rzeczy). Warto zaznaczyć, że Autor omawiał poszczególne narzędzia w sposób krytyczny, zwracając uwagę na wady i zalety poszczególnych rozwiązań dla bibliotek akademickich. Strony internetowe wybranych bibliotek poddano analizie w marcu 2021 r., profile w mediach społecznościowych na przełomie kwietnia i maja 2021 r. Doktorant w tym rozdziale równolegle zaprezentował aktualny stan badań, co wydaje się dobrym rozwiązaniem ze względu na szerokość zagadnienia. Warto pokreślić walory komparatystyczne części teoretycznej rozprawy opartej na znajomości klasycznej i najnowszej literatury przedmiotu, również anglojęzycznej. Zwraca uwagę bogaty zasób źródłowy.

Część badawczą rozprawy rozpoczyna rozdział trzeci, który poświęcono omówieniu i charakterystyce metod badawczych przyjętych przez Autora, w tym: głównych stron internetowych bibliotek, mediów społecznościowych, poczty elektronicznej i komunikatorów wykorzystywanych przez biblioteki do kontaktu z użytkownikami. Omówiono także badania empiryczne - kwestionariusze ankiet i wywiady. Rozdział czwarty stanowi przedstawienie badań własnych Doktoranta: analiza stron internetowych; analiza mediów społecznościowych (Facebook, Instagram, Twitter, YouTube) w okresie pandemii SARS-CoV-2 (11.03.2020-10.03.2021) oraz w okresie przedpandemicznym (11.03.2019-10.03.2020); badanie metodą secret client (ocena jakości komunikacji przy użyciu poczty elektronicznej,

formularza kontaktowego, Facebook Messenger, Gadu-Gadu, chatu); badania ankietowe użytkowników, wywiady z dyrektorami bibliotek).

Efekty badań przedstawiono w jasnym wywodzie (dla lepszego obrazowania i zrozumienia uzyskanych rezultatów wykorzystano liczne tabele oraz wykresy), a następnie podsumowano w porządkującym zakończeniu. Niestety zabrakło w nim pewnych uogólnień, które pozwoliłyby w syntetyczny sposób zebrać ustalenia wynikające z badań i podjąć próbę przeniesienia ich na grunt ogólnopolski, tym bardziej, że Autor bardzo dokładnie sprawdził rozwiązania stosowane przez największe polskie biblioteki akademickie w części pierwszej. Nie wpływa to jednak na jakość samej rozprawy.

Badania potwierdziły dwie z trzech hipotez badawczych – wrocławskie biblioteki akademickie nie wykorzystują w pełni potencjału komunikacyjnego, jaki stwarzają nowe technologie oraz że pandemia SARS-COV-2 wzmocniła i przyspieszyła rozwój komunikacji przy użyciu Internetu. Przeprowadzone badania nie potwierdziły natomiast tezy o preferowaniu przez młodszych użytkowników bibliotek akademickich kontaktu poprzez elektroniczne kanały komunikacji.

Kompozycja rozprawy jest przemyślana. Przed wstępem znajduje się spis skrótów i skrótowców, a po części zasadniczej wyposażonej w materiały uzupełniające – przypisy, tabele, wykresy, ilustracje. No końcu umieszczono w kolejności: bibliografię z podziałem na źródła i opracowania, trzy załączniki z wzorami kwestionariuszy badań (secret client, ankiety dla użytkowników) i wywiadu z dyrektorami poszczególnych wybranych placówek), spis ilustracji, tabel i wykresów, indeks nazwisk, streszczenie w języku polskim i języku angielskim. Należy podkreślić wyjątkową staranność Autora odnośnie poprawności kompozycji rozprawy, a także przypisów i opisów bibliograficznych. Do drobnych potknięć zaliczyć należy nieliczne błędy gramatyczne i interpunkcyjne.

Recenzowana praca doktorska stanowi oryginalne opracowanie o charakterze interdyscyplinarnym. Doktorant wykazał się znaczną wiedzą z szeroko pojętej humanistyki cyfrowej i nauk społecznych, szczególnie bibliologii i bibliotekoznawstwa. Organizacja pola badawczego została przeprowadzona z należytą starannością, a zastosowana w pracy metodologia pozwoliła uchwycić

złożone zjawiska i trendy w analizowanym materiale. Oryginalnym i twórczym wkładem Doktoranta w dziedzinie bibliologii jest analiza jakości elektronicznych kanałów komunikacji wykorzystywanych w bibliotekach akademickich, co może w przyszłości posłużyć do wypracowania odpowiednich wzorców i praktyk. Zresztą takie rozwiązanie Doktorant nakreślił jako perspektywę badawczą.

Doktorant wykazał się umiejętnością stawiania i rozwiązywania problemów badawczych, rzetelnością przeprowadzonych badań, wnikliwością dokonywanych analiz, umiejętnością syntezy oraz konstruowania jasnego wyводу co dowodzi, iż posiada podstawowe kompetencje badawcze, jakich oczekuje się od kandydatów na stopień naukowy doktora.

Wszystko powyższe dowodzi, że praca pana mgr Dariusza Kardeli zdecydowanie spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określonych w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. zmianami) i wnioskuję do Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Komunikacji Społecznej i Mediach Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego o dopuszczenie pana mgr Dariusza Kardeli do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A. Chmura - Nowak